

Jätkuks 12. märtsil toimunud kohtumisele saadame Teile Mahepõllumajanduse Koostöökogu arvamuse ja ettepanekud seoses MAK 2014-2020 mahetoetuse eelarve puudujäägi tõttu tekkinud olukorraga.

Tänavu oli toetusmäärade vähendamine 14% ja järgnevatel aastatel töötab see juhul, kui eelarvet ei suurendata, tulla veelgi suurem. Koostöökogu on seisukohal, et toetuste vähendamine seab küsimärgi alla Eesti mahesektori arengu ja et selle vältimiseks tuleb leida rahalised vahendid, mis tagavad mahetoetuste maksmise MAKis toodud toetusmäärades. Leiame, et mahepinna ja -tootmismahu kasvu ei tohi pidurdada toetuste vähendamisega. Mahepinna kasvu tuleb hoopis soodustada ning sektorisse sisenejad tuleb vastu võtta ja neile ka mahetoetust maksta, sest muidu võime olla olukorras, kus mahepind ja mahetoodang hakkavad hoopis vähenema. Allpool selgitame, miks on mahetootmise edendamine meie arvates oluline ja teeme mõned ettepanekud.

Mahetoetuse maksmise peamine põhjus nii meil kui ka mujal on eelkõige mahetootmisega kaasnevate avalike hüvede pakkumine keskkonna- ja looduskaitse, loomade heaolu toetava majandamise ning pestitsiidi- ja GMO-vaba toidu näol. Praegused arutelud näitavad, et ka järgmise ÜPP eesmärgid on suures osas suunatud just keskkonnohoidule ja teiste avalike hüvede toetamisele, milles mahepõllumajandusel on oluline roll. Lisaks avalikele hüvedele on mahetoodangu näol tegemist ka toodanguga, millele on olemas kiiresti kasvav turg. ELis suurenes mahetoidu turg 2016. a 12% ja 2015. a 13%, samas suurusjärgus suureneb see ka USAs. Et nõudlus suureneb nii Euroopas kui ka USAs kiiremini kui pakkumine, siis impordivad paljud riigid järjest rohkem mahetoitu. Arvestades Eesti väiksusest tulenevat toiduainete, sh tooraine tootmise väikest mahtu, võiks Eestil olla potentsiaali just kõrgema lisandväärtusega turul, nagu seda on ka maheturg. Seda kinnitab ka viimaste aastate maheekspordi mahu kiire suurenemine – hinnanguliselt viimase kahe aastaga üle 60%. Kindlasti on väga tähtis arendada ka siseturgu ja pakkuda meie inimestele järjest laiemat kodumaise mahetoidu valikut.

Mahetootmise laiendamine ja mahetoodangu ekspordimahu suurendamine on eesmärkidenä kirjas ka Vabariigi Valitsuse poolt aasta tagasi algatatud ja selle aasta veebruaris valitsuse majandusarengu komisjonis heaks kiidetud mahemajanduse tervikprogrammis.

Praeguses MAKis kehtestatud toetusmäärad mahetootmisele on keskmiselt tunduvalt väiksemad kui eelmisel MAKi perioodil, nt lihavesi- ja lambakasvatavate toetus on 30-40% väiksem, väiksem on toetus ka põllukultuuride kasvatamisel. Kui võrrelda mahetoetuse ja tavatootjatele makstavate toetuste määrasid MAKis (nt KSM, veekaitse, KSA, KSK, loomade heaolu), siis on mahetootmisega seonduvad nõuded ja piirangud oluliselt suuremad, kuid toetus pole kaugeltki samas proportsioonis suurem. Hektari kohta saadav toetus on mahetootjatel keskmisena vaid ca 30-40 eurot suurem kui keskkonna- ja loomade heaolu toetust taotlevatel tavatootjatel. Samuti on pea kõigis teistes ELi riikides mahetoetuse määrad Eesti omadest suuremad. Näiteks on Leedus, kellega me konkureerime suurel määral maheteravilja ja tehniliste kultuuride ekspordimisel, põllukultuuride toetussummad alates 238 EUR/ha ja karjatatava rohumaa toetus 182 EUR/ha (loomkoormusel 0,5 lü/ha). Need määrad on ca kaks korda suuremad kui meil.

Eeltoodu näitab, et meie mahetootjatele makstavad toetused on juba MAKis kavandatud võrdlemisi tagasihoidlikult ja tegelikult ei kata saamata jäänud tulu ja lisakulutusi. Lisaks pannakse suuremahulisel toetuse vähendamisel praegused mahetootjad väga keerulisse olukorda, sest 5-aastaste kohustuste võtmisel on tehtud majanduslikud otsused arvestades MAKi toetusmäärasid. Nii tekib ebaõiglane olukord, kus tootjatel on küll riigi ees kohustus mahetootmisega jätkata, kuid riigil pole kohustust seda lubatud määraga toetada. Samuti pole aktsepteeritav, et info selle kohta, et toetust on plaanis vähendada, jõuab tootjateni üks päev enne mahetoetuse määramise otsuse tegemist. Eespool mainitud mahemajanduse tervikprogrammi käivitumine andis tootjatele selge signaali, et mahepõllumajanduse näol on tegemist ühe olulise riigipoolse prioriteediga ja tervikprogrammi eesmärgile vastukäiva otsuse tegemine tekitab tootjates edasise arendamise suhtes suure ebakindluse.

Mahesektor on ka mures, et mahetootjate kohta levib kuvand, et nad tegelevad mahetootmisega vaid toetuse saamise eesmärgil. Seetõttu oleme väga huvitatud sellest, et mahetootmise ja mahetoetuse saamise nõuete kontroll oleks tõhus ja loodame, et selleks leitakse piisavalt vahendeid. See aitab tagada, et mahetoetus ei jõuaks nende tootjateni, kelle eesmärgiks on mahetoetusega manipuleerimine, ning samas kindlustada ka Eesti hea maine välisturgudel ja kiirendada selle abil mahetoodete ekspordikasvu.

Teeme järgmised ettepanekud:

Ettepanek: Suurendada MAKis mahetoetuse 2020. aastaks seatud sihttasest vähemalt 205 000 hektarini ja leida selle toetamiseks vajalikud rahalised vahendid.

Sihttaseme suurendamine viiks selle vastavusse tegeliku olukorraga ja toetaks ka mahemajanduse tervikprogrammi eesmäärke. Viimasel kahel aastal on mahepõllumajandusmaa suurenenud 8% aastas. Eeldame, et sarnane kasv jätkub ka edaspidi, sel juhul oleks aastaks 2020 toetusala maa pind ca 205 000 ha.

Ettepanek: Kui ülesharitud püsirohumaa liigub mahetootmisest tagasi tavatootmisesse, peaks samale põllule rakenduma püsirohumaa tagasirajamise kohustus.

Püsirohumaa ülesharimise võimalus on selgelt seotud mahetootmisega ja kui antud alal mahetootmisega ei tegeleta, ei saa sellele enam kehtida ka nimetatud erand.

Ettepanek: Jätta ravim- ja maitsetaimede ühikumäär 600 €/ha ainult kuni 3 ha ühe kultuuri kohta ja sellest suurema pinna puhul kehtestada ühikumääraks põllukultuuridega võrdne ühikumäär 125 €/ha.

Ravim- ja maitsetaimede mahetoetuse ühikumäär on MAKis 600€/ha. Selline kõrge toetusmäär on seotud väikestel pindadel tootmisega, kus on tegu eritehnika ja/või suures mahus käsitsitööga. Samas on mõningaid ravim- ja maitsetaimi võimalik kasvatada ka kasutades tavapärasest põllukultuuride tehnikat ning sellisel juhul ei ole kõrgendatud määraga toetus põhjendatud.

Ettepanek: Kaaluda keskmise loomkoormuse suurendamist rohumaa hektari kohta 0,2 LÜ-lt 0,3 LÜ-le.

Praegu on selleks, et mahetootja saaks püsi- ja looduslike rohumaa eest toetust (ühikumäär MAKis 25€/ha), nõutud, et iga hektari kohta peetakse vähemalt 0,2 loomühikule vastaval hulgal maheloomi. Kuigi eriti just saartel ning Lääne- ja Lõuna-Eestis on ka alasid, kus suurema loomkoormusega pole igal aastal võimalik karjatada, võib toetuse eelarve

puudujäägi kontekstis kaaluda ka loomkoormuse nõude suurendamist. Eelnevalt tuleks aga analüüsida selle majanduslikku otstarbekust ja mõju maheloomakasvatajatele.

Ettepanek: Leida lisavahendeid mahetootjate kontrolli tõhustamiseks ja laboratoorse võimekuse parandamiseks.

Tõhus kontroll aitab tagada toetuste sihipärase kasutamise ning kindlustada Eesti mahetoodete usaldusväärsuse nii kohalikul kui ka välisurul.

Ettepanek: Kuna Vabariigi Valitsus on mahemajanduse tervikprogrammi käivitamise kaudu arvanud mahepõllumajanduse oma prioriteetide hulka, siis teeme ettepaneku arutada ülaltoodud teemasid Vabariigi Valitsuses.

Eeltoodud pöördumist toetavad:

Eestimaa Talupidajate Keskliit (esindaja juhatuse liige Kerli Ats)

Organic Estonia MTÜ (esindaja juhatuse liige Krista Kulderknup)

Eesti Lihaveisekasvatajate Selts (esindaja juhatuse esimees Aldo Vaan)

Eesti Noortalunikud (esindaja juhatuse liige Mihkel Reimann)

Eestimaa Talupidajate Keskliit ja Eesti Noortalunikud on seisukohal, et mahetoetuste väljamaksmiseks tuleks leida täiendavad vahendid riigieelarvest ja/või MAK 2014-2020 teistest meetmetest ülejäävatest summadest.

Lugupidamisega

Merit Mikk

Mahepõllumajanduse Koostöökogu juhatuse liige
5039802, mahekoogu@gmail.com

Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmed:

MTÜ Eesti Biodünaamika Ühing, Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, MTÜ Harju Mahetootjate Ühing, MTÜ Hiiu mahe, MTÜ Läänemaa Mahetootjate Selts, MTÜ Saare Mahe, MTÜ Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, TÜ Lõuna-Eesti Toiduvõrgustik, SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus, MTÜ Virumaa Mahetootjad, TÜ Wiru Vili, MTÜ Eesti Maheteravili, MTÜ Mahetootjate Nõu- ja Jõukoda, MTÜ Mahe Lambakasvatuse Klaster, MTÜ Liivimaa Lihaveis ja MTÜ Maheklaster